

gori znotraj v zemlji gnoj, od zunaj solnce pripeka, rastline zgorijo in brez sadu ostanejo.

Konjšček in mezgjek je tudi vroč, a vendar manj, kakor ovčji gnoj. Konjšček je suh in vroč, je dober za bolj mrzle, mokrotne, ilovne njive. Ako pa hočeš s konjskim gnojem apnene in peščene njive gnojiti, mora z govejskim gnojem zmešan biti.

Govedjek je hladan, zato je dober za apnene in peščene njive. Ta rodovitni gnoj delj trpi kakor konjski.

Svinjski gnoj je mrzel, voden in manj velja ko govejski ali pa konjski gnoj. Tečen pa je vendar za konoplje in tudi za hmelj. Če ga hočeš zboljšati, pomešaj ga s konjskim gnojem in pusti ga ležati.

Kokošjek, kuretnjek, golobjek in tičjek. Ta gnoj je jako močan, in sam na sebi prevroč; s tem gnojem v bolj mrzlih krajih v spomladi gredice, lehice gnojijo, kamur kapus in druga semena za sadike sejejo, in dobro tekne zato, ker je vroč; sicer ga je pa pri nas premalo, da bi njive z njim gnojili, in tudi v gorkih krajih, sosebno v apneni in kremenovi zemlji, ne tekne. Če boš z njim apneni in peščeni zemlji pognojil, ti bo travo tako požgal, da bo vse rujavo. Dober pa je, če ga v vodi raztopiš, in s tako vodo zemljo škropiš.

Ni pa samo živinsko blato, ampak tudi vse drugo, kar od živali pride, dober gnoj zato, ker vse, kar od živali pride, iz gnjilca obstoji, kateri rastline najbolj redi. Dober gnoj dá po takem dlaka, lasje, tiče perje, kri, mesovje, drob, kosti, parklji, rogovi in vsi živalski deli, ko se z zemljo pomešajo in v nji segnjijejo. Kosti, parklji in rogovi pa morajo zdrobljeni ali zmljeti biti.

Gnoj tedaj je kruh kmeta; ako zemlje ne bo gnojil, mu bo tudi le skopo, malo rodila. Kmet mora tedaj skrbeti, da si dobrega gnoja pridobiva, kar mu je največ mogoče. Ako bi pa le samo blato, katerega mu njegova živina naredi, skup podrsal, bi to v resnici premalo gnoja njemu bilo. Tudi samo čisto in nepomešano živinsko blato bi premočan, prevroč gnoj bil, tako, da namesti rastline prav rediti, bi jim škodovati utegnil.

Da tedaj gospodar več in boljšega gnoja dobi, da tudi njegova živina bolj čista ostane in se ponoči odpočije, se mora živini postiljati. Za steljo rabi se slama, listje, praprot, resje, mah, bičje, šota (Torf), žaganje, pezdiranje od lana, suha ilovna prst, katera, kedar je z živinskim blatom pomešana in se scavnice napije, prav dober gnoj naredi.

Gospodarske skušnje.

* Ali krave bolje molzejo po surovem ali kuhanem krompirju? — Skušnje nas učé, da krave več mleka dadó, če se jim poklada surovi krompir, spitaajo (debelijo) pa se bolje po kuhanem krompirju. Zakaj to, razlaga dr. grof Lippe tako-le: Če se krompir kuha, se beljakovina usiri, krompir potem ni tako lahko prebavljiv, močec (štirka) pa se hitreje premeni v sladkor kakor pri surovem krompirju. Ali te premembe so vendar premajhne, da bi delale navedeni razloček med surovim in kuhanim krompirjem; zato misli imenovani doktor, da v surovem krompirju mora še nekaj družega neznanega biti, kar se po kuhanju pokonča in kar deluje na to, da se iz krvi več tacihi drobcev loči, ki delajo mast in mesó. Dve kravi, katerima se je obilo dobrega sená pokladalo, ste v 24 urah dajali 18 funtov in pol mleka. Te dve kravi ste dobili potem namesti samega sená 63 odstotkov surovega krompirja, manj pa sená, in namolzlo se je

potem od njih 21½ funta mleka, tedaj 19 odstotkov več, kakor pred, ko se jim je pokladalo sená prav obilo; kuhanega krompirja se je pa moralo 76 odstotkov kravama dati, da se je le za 18 odstotkov mleka več namolzlo. — Po teh skušnjah je tedaj potrjeno, da surovi krompir, pokladan, dela na mleko, — kuhani pa na meso in loj.

* Ali je krava breja ali ne, o tem je večkrat zdaj prepir pri subvencijskih govedih. Naj tedaj ponavljamo, kar smo že enkrat v našem listu razkladali.

Večidel se misli, da je krava breja, ko se potem, ko je pri biku bila, več ne poja; pa to ni vselej gotovo, še manj pa, če je gospodar kravo kupil in se mu to le pripoveduje. Gotove skušnje učé, da se brejost krave v prvih 4 mesecih ne more gotovo spoznati; še le, ko je brejost čez polovico časa, prihaja v amp večí, zlasti na stranéh pod lakotnicami, in ostane tudi takrat tak, kedar je krava lačna.

Kedar se pa tele v trebuhu oživí, boš brejost krave tako-le za gotovo spoznal: kedar kravo napajaš, stopi na desno stran krave, in položi dlan blizo vimena, pa boš videl in čutil na trebuhu nekako pomikanje, ker mrzla voda telička prestraši, da se zgane. — Trdijo tudi živinorejci, da se brejost krave na mleku pozná, in to tako-le: kedar se krava zjutraj molze, kani nekoliko kapljic mleka precej spod krave v kozarec hladne vode, in pazi, kaj se z mlekom godí. Če se mleko po vodi razpustí, je znamenje, da krava breja ni, — ako se pa v kapljicah bolj gosto na dno vode spušča, je to znamenje brejosti.

* Mnoge nadloge na vrtih se odpravijo lahko tako-le:

Polži se najlože nalové, če mokre slamnate povezke na gredice položiš; pod njimi najdeš drugo jutro polžev na kupe;

pozemeljske gliste se od gredic odvrnejo, če po njih potreseš saj ali pa čreslja; uši na perji se preženó najbolje s tobakovim dimom;

strigalice rade lezejo v votline kostí; ondi jih dobiš zjutraj obilo, pa jih stresi v škaaf z vodo napolnjeni, kjer poginejo;

za bramorje naredi v jeseni tu in tam na vrtu po dva čevlja globoke in po dva do tri čevlje široke jame, pa jih napolni s konjskim gnojem; pozimi se v teh jamah na kupe nabere bramorjev, ki jih spomladi lahko pokončaš.

O vcenitvi zemljišč zarad uravnave zemljiškega davka na Kranjskem.

Avgusta meseca t. l. se je dognala vcenitev v sledečih okrajih:

a) v zadevi poljedelstva:

v cenilnem okraji:		parcelami	
Kočevskem	v 4 katastr. občinah	z	11.609
Krškem	v 5 „ „	z	10.853
Črnomaljskem . .	v 4 „ „	z	9.789
Logaškem	v 8 „ „	z	8.256
Kranjskem	v 6 „ „	s	6.618
Postonjskem . . .	v 5 „ „	s	5.696
Novomeškem . . .	v 6 „ „	s	5.532
Kamniškem	v 7 „ „	s	5.359
Ljubljanske okolice	v 9 „ „	s	5.277
Litijskem	v 3 „ „	s	4.114
Radoljskem	v 6 „ „	s	3.389

Skupaj v 63 katastr. občinah s 76.501

b) v zadevi gozdov:

v cenilnem okraji:			parcelami
Krškem	v 10 katastr. občinah	z	2.641
Ljubljanske okolice	v 11 „ „	z	2.625
Kranjskem . . .	v 7 „ „	z	2.242
Kamniškem . . .	v 10 „ „	z	2.232
Radoljskem . . .	v 8 „ „	s	1.768
Novomeškem . . .	v 1 „ „	s	1.050
Logaškem	v 8 „ „	z	965
Postonjskem . . .	v 9 „ „	s	548
Litijskem	v 1 „ „	s	100

Skupaj v . 64 katastr. občinah s 14.171

Zabavno berilo.

Obrazi iz življenja.

III.

Odgoja po módi.

(Dalje.)

Ko je po taki veselici gospá Gosarjeva v spalni sobi sama s hčerama — kajti gospod Gosar ima posebno sobo z okni na dvorišče, kjer že navadno dve uri smrči — se začne tak-le pogovor:

Mati: „Elvina, nocoj si se mi preveč pečala z nadlajtenantom“. — Elvina: „Je tako duhovit človek, vé tako zeló kratkočasiti.“ — Mati: „No, no, na zadnje se mi še zaljubiš! Saj veš, da jaz tega ne trpim. Boditi obe ljubeznjivi, a pri tem mrzlega srca. Kedar vaji hoče kdo vjeti, huš! zletiti mu kakor metulj.“ — Noriberta: „Potem se ne bove nikoli omožile!“ — Mati: „Za to bom skrbela jaz. Le po mojih naukih se ravnajti. Prihodnjič se bolj držiti mladega Butelja in Smuka.“ Obe hčeri: „Oh, teh ostudnežev! Saj ne zná nobeden besedice spregovoriti. Grda sta pa tudi, da je groza“. Mati: „Pa sta sila bogata. To veljá. Meniti, da sem jaz gledala na kaj družega? Da mi tedaj loviti zlata tička, in sicer vsaka tistega, ki jej bo bolje dvoril.“ — Hčeri: „Al mama, v ta dva se vendar ne bove mogli zaljubiti!“ — Mati: „Saj tega treba ni. Za take reči je čas še potem, ko ste že omoženi.“

Tako je odgojevala gospá Gosarjeva, rojena Šopirnikova, svoji hčeri.

Kaj pa z najmlajšim sinom, Rodrigom! Ravno pride s šole. Stopivši v sobo vrže pokrivalo in knjige od sebe kamorkoli, nekaj knjig priletí Elvini v naročje in jej zbiže iz rok roman, v katerega je vsa zamaknjena, nekaj pa na Noribertne citre, da koj nekaj strun počí. Obe skočite kviško in proti fantu. „Poberi mi roman“, kričí prva, in „navij mi na te citre druge strune, hūdournik“, upije druga. „Nimam časa“, se ruga dva. najstletni dečko, sede za mizo in se zadere: „Južino! mojo južino! Bi morala že tu biti, ko pridem.“ — „Nič ne boš dobil“, pa se oglasi Elvina, „porednež ti“. — „Tiho“, poprime mati, „to imam jaz odločevati. Roza, prinesi južino za mladega gospoda“, veli hišni skozi vrata v prvo sobo. Deček pokaže sestrama osla, pojé južino, potem pa drví na vrt. Tako se odgojuje „gospod“ Rodrigom.

Zdaj, ko smo si ogledali hišo in rodovino, lahko sledimo dogodjajem v njej.

Dopoldne je, ura gre proti enajsti. V spalni sobi gospé Gosarjeve in njenih hčerá je še vse navlečeno. Gospá sedí pri oknu v jutranjem dolgem, belem krilu, hčeri pa se napravljate ali „delate toilette“. Pričako-

vati je obiska, zato morate hčeri biti nagleštani, kolikor gre. Gospá sama nadzira napravljanje, pri katerem pomaga hišna, ki mora skakati od kota v kot, od mize do mize, gonjena po hudih besedah iz ust gospic, katerema vsaka druga reč ni po volji.

Z bližnje sobe je slišati nagle korake, ki se bližajo spalnici. Koraki so moški. Kdo si drzne prodirati v svetišče žensk! Hišna, pogledavši skoz vrata, naznani: „gospod“ in že stopi v sobo Fredi. „A ti si!“ vsklikne gospá Gosarjeva. „Ali ne veš, da je nespodobno za moškega stopiti v sobo, kjer ženske toilette delajo?“ — „Ej kaj“, se zadere Fredi, in pade v najbližnji naslanjač, „mar meni za vaše ženske skrivnosti! Jaz vas pri tem ne bom motil.“ Pri teh besedah zasučé se na naslanjaču tako, da gleda skoz okno, ženskam pa kaže hrbet, in prične: „Daj mi denarja, mati! Do jutri moram imeti 2000 gold.“ „Moraš jih imeti? Zakaj?“ — „Zaigral sem jih nocoj — na častno besedo.“ „Zaigral?“ Vse strmi in toiletovanje je vstavljeno za trenutek. „Neprevidnež“, prične prva gospá Gosarjeva, „meniš, da imamo denarja na kupe? Saj ni davno tega, kar sem ti dala dve obligaciji, da jih zastaviš, ker nisem imela gotovine.“ „Obligaciji sem že prodal.“ „Kaj? prodal? In vse že pognal?“ „Kaj umeš ti, mati o tem! Sploh pa nisem prišel računa dajat, ampak po denar. Kdaj ga dobim? Najljubše bi mi bilo, da ga dobim ta hip.“ „Jaz ga nimam.“ „Nimaš ga? Potem mi ne ostane družega, kakor da se vstrelim.“ Pri teh besedah potegne z žepa pištolo. Splošen krik. Gospici padete v omedlevico, gospá Gosarjeva pade na kolena pred Fredom, ki je vstal in drži pištolo v roki, hišna pa smukne skoz vrata in teče po gospoda Gosarja, kateremu potoma razloži v kratkem, kaj se je zgodilo.

Gospod Gosar vstopéč najde še vse v popisanim stanju. Vsak človek, če je še tako ponižen in krotak, ima v življenju trenutke, v katerih utegne postati lev. Tako gospod Gosar v tem trenutku. Kakor strela šine med mater in sina, potegne prvo kviško, družemu iztrga pištolo z roke, jo vrže na tla, sina pa posadi z močjo na stol. „Tako? Najprej zaigraš denar, potem pa se hočeš vstreliti, ti smrkovec ti! To je sad tvoje odgoje, gospá soproga. Na, tu imaš, ti poba ti.“ Dve gorki priletite Fredetu preko glave, da mehkužni dečko kar omahne. Zdaj omedlí tudi gospá Gosarjeva. Nezaslišano! Nihče še ni dotaknil se njenih otrok in zdaj je gospod Gosar sam tako predrzen! Znorel je!

Gosár pobere na tleh ležečo pištolo in jo pogleda. „Haha! prazna je! O ti potepuh ti! S to pištolo se je hotel vstreliti? No, le čakaj, take muhe ti bom že pregnal.“

Ko nazoči slišijo, da pištola ni bila nabasana, se jim zopet povrne zaostala sapa. Tudi gospod kadet pride k sebi. Kakor sveča se postavi pred očeta in zarujove: „Veš, koga si razžalil? Vso vojaščino. Da nisi moj oče, tirjal bi zadostjenja za to oskrunjenje časti od tebe v dvoboju.“

Te besede spravijo Gosarja še bolj s kože. Nenavaden pogum ga navdá, kakoršnega vpričo soproge ni še nikdar čutil. „Kaj! Na dvoboj bi klical svojega lastnega očeta, ti fantalin ti! Koliko te je? Če se mi ne spraviš ta hip sam s hiše, te bom spraval jaz tako, da ti bodo rebra pokala. Te bom že učil obnašanja jaz!“

Fredo, vidóč, da je očetu resnica, zgubi ves pogum, ki ga je imel vselej nasproti očetu, kedar je bila mati nazoča. Tudi se oglasi gospá Gosarjeva: „Le pojdi, Fredi, saj vidiš, da gospod Gosar divjá. Se bomo že drugi pot pogovorili.“ Kadet vzame kapo, odpre vrata, se obrne nazaj in jih z besedami: „To te bo še grevalo, oče“, zaloputne za sabo, da se kar hiša strese.